

Resumé af forskningskortlægning om elever med særlige behov i almenkolen i forhold til inklusion, trivsel og selvværd

1. En kortfattet systematisk forskningskortlægning

En kortfattet systematisk forskningskortlægning gennemføres hurtigere end en traditionel, fuld systematisk forskningskortlægning, der normalt tager ca. 1/2 år. De processer, der indgår, er de samme, men den totale dækning af et forskningsfelt tilstræbes ikke. Der sigtes mod at ramme kernen i feltets forskning. Alle processer i nærværende forskningskortlægning er som i en traditionel systematisk forskningskortlægning forbundet med transparens. Denne 'brief' forskningskortlægning er gennemført på to måneder.

2. Baggrund

Denne rapport indgår i en række på tre rapporter. Rapporterne skrives inden for et projekt, der er skrevet kontrakt om mellem Ministeriet for Børn og Undervisning, Center for Udvikling af Dagtilbud og Folkeskole og Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, IUP, Aarhus Universitet.

De undervisningstilbud, som elever med særlige behov tilbydes i grundskolen, er under forandring. Sigtet, at etablere det bedst mulige vidensgrundlag for disse ændringer, er i fokus her. Spørgsmålet, om elever med særlige behov og almenelever kan trives sammen i skolen og udvikle positivt selvværd stilles her. Spørgsmålet om, hvad der skal til pædagogisk set for at skabe dette, stilles også. Her er der altså fokus på elevernes trivsel og selvværd – ikke på de faglige resultater. Dette er som bekendt kun en del, men en væsentlig del af inklusionsbegrebet. I denne rapport ses der nærmere på disse sociale virkninger af samværet i undervisningen. Viden fra forskning herom må formodes at have stor betydning for undervisningspraksis på feltet.

3. Reviewspørgsmål

Hvordan er trivsel og selvværd hos elever med særlige behov i almenklasser? Hvilke pædagogiske forhold og indsatser, der foregår i almenkolen, er på dette område forbundet med positive virkninger på eleverne?

Pædagogiske forhold og indsatser er i udgangspunktet tænkt meget bredt. Forskning, der kan belyse dette spørgsmål, vil blive søgt, screenet, kvalitetsvurderet og beskrevet.

4. Søgning, screening og genbeskrivelse

I Clearinghouses arbejde med det systematiske review om inklusion blev der i sin tid identificeret 279 studier, der undersøgte faglig, social eller trivselsmæssig effekt af inklusionstiltag enten på almenelever eller på elever med særlige behov (1). Disse studier blev identificeret på baggrund af meget omfattende afsøgninger af hele den internationale litteratur og forskning om inklusion 1995-2011. I det endelige scope for det systematiske review blev 65 af disse 279 studier bearbejdet. Det særlige udvalg af 65 studier er der argumenteret udførligt for i reviewet. De 214 studier, der ikke indgår, er imidlertid ikke uden interesse. De 214 studier undersøger også effekter af inklusionstiltag. Der er allerede sorteret på, hvilke effekter der undersøges på elevgrupperne. Derudover er de ikke nøjere analyseret. I forbindelse med dette kortfattede review tages afsættet i de ovennævnte 214 studier. Disse er blevet screenet for at undersøge, hvilke der kunne give relevante bidrag til besvarelse af reviewspørgsmålet her om trivsel, selvværd og pædagogiske indsatser i forhold hertil. En screening på grundlag af abstract og titel gav 42 potentielt relevante studier. En nøjere gennemlæsning af disse 42 studier resulterede i, at fem af disse måtte ekskluderes. Dette fordi studierne ved nærmere granskning viste sig *ikke* at undersøge spørgsmålet for dette review. De resterende 37 studier blev derefter med anvendelse af softwaren EPPI-Revieweren (2) genbeskrevet og kvalitetsvurderet. Til rådighed for forskningskortlægningen er således 37 studier.

5. Forskningskortlægning

Der er 37 undersøgelser, der kan belyse spørgsmålet om trivsel og selvværd i forbindelse med inklusion på almenskolen. Der er foretaget en fuld vurdering af de 37 studiers forskningskvalitet. Alle de kvalitetsspørgsmål, der indgår i EPPI-Revieweren, er besvaret i et peer review-system, hvor de tre forfattere, der har arbejdet på projektet, har fordelt alle studier to og to imellem sig (3). Alle studier er, efter de er blevet kvalitetsvurderet, gennemgået af alle tre forfattere. Her viste det sig, at otte af de 37 studier var rapporteret på en sådan måde, at der ikke kunne fæstes lid til deres resultater. De otte studier udviste alle flere forskellige, afgørende mangler i rapporteringen, der betød, at der ikke kunne fæstes lid til resultater og konklusioner. I en række af disse studier tog forfatterne også selv mange forbehold for studiets generaliserbarhed. Der er således 29 studier tilbage, der kan belyse reviewspørgsmålet (4).

Disse 29 studier kan kort karakteriseres således:

Fordelingen på oprindelsesland: England 11, USA syv, Canada tre, Holland to samt et fra hvert af landene Sverige, Spanien og Australien, Tyskland, Irland samt Norge.

Studiernes primære forskningsdesign fordeler sig således: Syv længdesnitsundersøgelser med surveykarakter, 14 tværsnitsundersøgelser med surveykarakter, fem eksperimentelle eller quasiexperimentelle design. Tre af studierne anvendte systematisk en blanding af kvantitative og kvalitative tilgange (mixed methods-design).

Studiernes omfang: Der er kun ét af studierne, der kan karakteriseres som lille. Det typiske studie har nogle hundrede elever i samplet. Kun et enkelt studie har flere tusinde elever i samplet.

6. Temaer i forskningen

Studierne er herefter tematisk opdelt i fire temaer: Komparative studier af forskellige elevgrupper, sammenligning af skolemiljøer, interventioner samt lærer–elev-relationerne. Fire af studierne belyser på én gang to temaer. Kun første gang, et studie indgår i teksten, beskrives det udførligt. Senere omtale bliver mere kortfattet og rettet mod at redegøre for studiets specifikke bidrag til det tema, der skal belyses

1) Dyssegaard, Camilla Brørup; Larsen, Michael Søgaard; Tiftikci, Neriman (2013). Effekt og pædagogisk indsats ved inklusion af børn med særlige behov i grundskolen: Systematisk review. København: Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, IUP, Aarhus Universitet, 2013. 159 s. (Clearinghouse-forskningsserien; Nr. 13).

2) EPPI-Revieweren er nøjere beskrevet her: <http://eppi.ioe.ac.uk/cms/Default.aspx?alias=eppi.ioe.ac.uk/cms/er4>

3) Kvalitetsvurderingen er dermed i princippet gennemført, som den er beskrevet i rapporten fra det systematiske review om inklusion.

4) De 29 studier er beskrevet i 32 referencer, idet tre af studierne hver er beskrevet i to referencer.